

Motion till riksdagen 2008/09:C458

av **Amineh Kakabaveh (v)**

Tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att dispensmöjligheten i äktenskapsbalken när det gäller äktenskap för barn under 18 år ska tas bort.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ungdomar ska omhändertas enligt LVU vid misstanke om tvångsäktenskap.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om automatisk skuldavskrivning för kvinnor som av familj eller en f.d. make skuldsätts för att försvåra skilsmässa vid tvångsäktenskap.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sekretesskydd inte ska försvåra kontraktsskrivning för att ta lån, avbetala lån eller hyra lägenhet.

¹ Yrkande 2 hänvisat till SoU.

Fel! Okänt namn på

Arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap

Ett stort problem som makthavare och myndigheter länge har blundat för är arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap gällande barn och ungdomar. Äktenskapet har historiskt sett ofta reglerats av patriarkala, politiska, sociala och ekonomiska intressen snarare än av personliga önskemål baserade på känslor. Äktenskapet har också använts som en "lösning". Ett exempel, som en gång i tiden praktiserades i Sverige, är att om en ogift kvinna blivit våldtagen och våldtäktsmannen var villig att gifta sig med sitt offer kunde han undgå straff. I många etniska och sociala grupper råder outtalade normer som gör att man gifter sig inom den egna gruppen.

Arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap förekommer fortfarande i stora delar av världen. I grupper med starka hedersnormer ses äktenskapet ofta som hela familjens och släktens angelägenhet, och arrangerade äktenskap, det vill säga att pojken och flickan inte själva väljer varandra utan att det är föräldrar eller släkt som utser äktenskapspartner, är vanliga. Hemgift, brudgåvor och brudpris förekommer också i varierande grad, vilket är en faktor som kan påverka kvinnors utsatthet i äktenskapet (Cinthio 2007). Även en vuxen kvinna som är gift och har barn kan vara utsatt för stark kontroll av sin familj och det sociala trycket kan göra att hon stannar kvar i ett dåligt äktenskap. Se till exempel Shalhoub-Kevorkian (2006) om släktrationer i Palestina och Sirman (2004) om släktrationer i Turkiet och Socialstyrelsens rapport Frihet och ansvar.

Det finns en form av arrangerat äktenskap som innebär att två familjer eller släkter "byter kvinnor" med varandra. Om en manlig medlem i familjen vill gifta sig och familjen inte har råd att betala brudpris och smycken kan dottern i familjen giftas bort med en man från den andra släkten – och ingen betalar brudpris och smycken.

Om ett äktenskap genomförs mot den ena eller båda parternas vilja så är det ett tvångsäktenskap. Det kan i praktiken vara svårt att dra någon klar skiljelinje mellan arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap då parterna i ett arrangerat äktenskap kan vara utsatta för starka påtryckningar och förväntningar, vilket gör det svårt att urskilja och följa den egna viljan. Äktenskap kan i vissa fall användas som ett medel att skapa "fred" mellan två släkter som befinner sig i konflikt med varandra.

I dagens Sverige kan också arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap utgöra ett medel för att få hit släktingar som kanske lever under svåra förhållanden i hemlandet.

Även om äktenskap numera är förbjudet för individer under 18 år så kan detta kringgå genom att flickor bortlovas i tidig ålder för att sedan gifta sig när de nått myndig ålder. Andra anledningar till tvångsäktenskap kan vara när en ung kvinna blir gravid eller upptäcks ha en pojkvän. Familjen eller släkten kan också utöva stark press på flickan att gifta sig med den hon har en relation med eller med någon annan man.

Ibland kan också flickor som utsatts för sexuella övergrepp giftas bort för att familjen ska undgå skammen. Även pojkar och män kan drabbas av arrangerade äktenskap eller tvångsäktenskap. Regelrätt tvång då ungdomar hand-

gripligen tvingas till äktenskap är ovanligt. Istället väljer familjen att genom manipulation, förmåner eller hot om indragen kärlek, övertyga den unge att ingå äktenskap mot sin vilja. Om det börjar tisslas och tasslas bakom ryggen på den unge eller om släktingar börjar ringa och komma hem utan någon särskild anledning finns det en risk att familjen planerar ett äktenskap. Om barnkonventionen i praktiken ska omfatta alla barn så måste våra lagar mot tvångsäktenskap förtydligas.

Dispensmöjligheten i äktenskapsbalken

Sedan 2004 får endast personer över 18 år vigas av svensk vigselförrättare. Man har också förtydligt att barnäktenskap och tvångsäktenskap som har ingåtts i annat land inte accepteras i Sverige. Det finns fortfarande möjlighet att söka dispens från åldersgränsen hos länsstyrelsen. Med undantag från vissa län sker detta mycket sällan. I de fall som detta ändå sker har socialnämnden möjlighet att påverka ärendet genom det yttrande som nämnden ska avge. Flera remissinstanser som uttalat sig om förslagen i Barnäktenskapsutredningen (SOU 2008:41) anser att möjligheten för länsstyrelsen att bevilja dispens för att barn ska kunna gifta sig bör tas bort.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagändring som innebär att dispensmöjligheten i äktenskapsbalken när det gäller äktenskap för barn under 18 år tas bort. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Omhändertagande enligt LVU

Det finns stor risk att familjen planerar att gifta bort en ung flicka om hon vill gifta sig med någon som familjen ogillar eller om familjen har upptäckt att hon har sexuella erfarenheter. Unga pojkar som missbrukar eller är kriminella kan tvingas till äktenskap om familjen anser att pojken kommer att mogna med det ansvar som ett äktenskap innebär. Varje år inför jul- och sommarledighet blir ett antal ungdomar oroliga inför resan till ursprungslandet då de misstänker att familjen kommer att lova bort eller gifta bort dem mot deras vilja. Ungdomarna vill följa med och träffa släkten, men känner också rädsla för att tvingas eller övertalas till bortlovning eller äktenskap. Detta gäller både för flickor och pojkar. Många ungdomar går med på bortlovning eller äktenskap eftersom de inte hittar en annan lösning, är rädda eller inte vill mista sin familj.

För att skydda utsatta ungdomar från att giftas bort mot sin vilja bör det finnas möjlighet för socialnämnden att omhänderta ett barn enligt LVU vid misstanke om att tvångsäktenskap har ingåtts eller planeras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Ekonomiska konsekvenser av tvångsäktenskap

De problem som kan drabba kvinnor som utsatts för tvångsäktenskap är många. Konsekvenserna för den utsatta personen kan bli rymning, alkoholism, depression och självmord. Den här typen av äktenskap som inte bygger på kärlek och respekt innebär även ofta konflikter mellan de gifta, som misshandel av kvinnan, sexuell frustration hos båda parter, hälsoproblem etcetera. Det är även vanligt att en utsatt kvinna drabbas av stora ekonomiska problem som hänger samman med att familjen eller maken försöker försvåra skilsmässa genom att sätta henne i skuld. Detta är oacceptabelt. I de fall där kvinnan kan visa att skuldsättningen ingått som ett led i att förtrycka henne och få henne att stanna kvar i ett tvångsäktenskap bör därför hennes del av skulderna avskrivas alternativt skrivas över på maken.

Regeringen bör därför återkomma med ett förslag på automatisk skuldavskrivning för kvinnor som av familj eller en före detta make skuldsätts för att försvåra skilsmässa vid tvångsäktenskap. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Vidare leder tvångsäktenskap ofta till att kvinnan måste "gå under jorden" av rädsla för repressalier från familj eller en före detta make. Att leva med skyddade personuppgifter eller sekretessmarkering innebär att en mängd vardagliga handlingar plötsligt blir till problem. Det kan vara svårt för den drabbade kvinnan att ta lån, skriva kontrakt på en lägenhet och så vidare.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att sekretesskydd inte ska försvåra kontraktsskrivning för att ta lån, avbetala lån eller hyra lägenhet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 7 oktober 2008

Amineh Kakabaveh (v)